

Aneta Kowalska

Biblioteka Politechniki Krakowskiej
Stowarzyszenie EBIB
aneta.kowalska@pk.edu.pl

„Na gruncie praktyki”. XL Jubileuszowa Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych

Streszczenie: W sprawozdaniu opisano przebieg XL Jubileuszowej Konferencji Problemowej Bibliotek Medycznych „Na gruncie praktyki”, która odbyła się 11–12 września 2023 r. w Krakowie. Organizatorem spotkania była Biblioteka Medyczna Uniwersytetu Jagiellońskiego – Collegium Medicum w Krakowie, a Stowarzyszenie EBIB objęło je patronatem medialnym. Zasadniczą część wydarzenia stanowiły zajęcia warsztatowe i praca zespołowa. Pochyleno się nad zagadnieniami dotyczącymi: systemów zarządzania wiedzą w uczelniach medycznych, polskiej wersji Medical Subject Headings®, procesu przygotowywania przeglądów systematycznych, zarządzania danymi badawczymi, kształtowania zespołu biblioteki akademickiej. Przestrzeń posterowa i poświęcona temu sesja dały możliwość podzielenia się pragmatyczną stroną zawodu bibliotekarza, działaniami z zakresu szeroko pojmowanej informacji naukowej.

Słowa kluczowe: biblioteki uczelni medycznych, biblioteki uczelniane, bibliotekarze medycy, systemy zarządzania wiedzą, Medical Subject Headings, systematic review, dane badawcze, zarządzanie, kształtowanie zespołu biblioteki, informacja naukowa, konferencje, warsztaty, posterki

XL Jubileuszowa Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych odbyła się w dniach 11–12 września 2023 r. Hasło przewodnie „Na gruncie praktyki” doskonale odzwierciedliło założenia organizatora – Biblioteki Medycznej Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Medicum w Krakowie (BM UJ CM) odnośnie koncepcji i realizacji wydarzenia. Uczestnikami byli głównie przedstawiciele bibliotek działających pod patronatem Konferencji Dyrektorów Bibliotek Akademickich Uczelni Medycznych (KDBAUM), której posiedzenie poprzedziło I sesję plenarną.

Konferencję zorganizowano w formie podkreślającej pragmatykę działalności bibliotekarzy medycznych. Jej zasadniczą część stanowiły zajęcia warsztatowe, na których zespołowo pracowano nad aktualnymi zawodowymi wyzwaniami. Wirtualnym śladem i bogatym źródłem informacji o wydarzeniu jest poświęcona mu [strona konferencji](#)¹. Dostępny jest program, [Księga abstraktów](#), galeria zdjęć, informacje o warsztatach i osobach zaangażowanych w ich przygotowanie, prowadzenie oraz towarzyszące im prezentacje. Ponadto sesje plenarne, sesja posterowa oraz warsztaty były rejestrowane. Przewidziane jest ich opracowanie redakcyjne oraz opublikowanie w czasopiśmie „[Medical Library Forum](#)”.

¹ Wszystkie odesłania do stron internetowych przedstawiają wersję aktualną w dn. 2.11.2023 r.

Fot. 1. I Sesja plenarna. Aula Szpitala Uniwersyteckiego
Fot. Karol Kowalik.

Inauguracja konferencji oraz sesje plenarne odbywały się w auli [Szpitala Uniwersyteckiego w Krakowie](#)². W imieniu prorektora UJ ds. Collegium Medicum wystąpił prof. dr hab. Jerzy Wordliczek z Kliniki Intensywnej Terapii Interdyscyplinarnej UJ CM. W wystąpieniu powitalnym mówił o historii biblioteki i jej zbiorach, podkreślił, że to dzięki bibliotece klinicyści mogą korzystać z najnowszej wiedzy medycznej. Ze strony gospodarzy uczestników powitała Anna Uryga, dyrektor Biblioteki Medycznej UJ CM w Krakowie. Wykład inauguracyjny *Dane naukowe w praktyce badawczej i klinicznej* wygłosiła prof. dr hab. Małgorzata Bała – kierownik Katedry Epidemiologii i Medycyny Zapobiegawczej UJ CM, a także kierownik Ośrodka Przeglądów Systematycznych w ramach UJ CM, od wielu lat związana z [Cochrane Collaboration](#). Mówiła o systematyzacji i porządkowaniu danych z badań naukowych, znaczeniu wiarygodnych i rzetelnych informacji. O wielkiej roli, jaką przeglądy systematyczne odgrywają w naukach o zdrowiu, o roli specjalistów informacji naukowej w ich tworzeniu oraz we wspieraniu naukowców w tym zakresie. Bibliotekarze medyczni są przez badaczy zapraszani do współpracy ze względu na wiedzę i umiejętność wyszukiwania informacji i stosowanej metodologii (np. formułowanie pytań badawczych, wybór źródeł, opis metod wyszukiwawczych, zarządzanie bibliografią, raportowanie).

W sesji plenarnej odbyło się wprowadzenie do warsztatów, zaprezentowano cele i założenia przyświecające zajęciom z następujących zagadnień:

- systemy zarządzania wiedzą w uczelniach medycznych;
- polska wersja tezauryasa Medical Subject Headings® – nowoczesne narzędzie i platforma współpracy;
- zadania i rola bibliotekarzy medycznych w procesie przygotowania przeglądów systematycznych (*systematic reviews*) – ważnego elementu procesu tworzenia wytycznych praktyki klinicznej oraz podstawy analiz ekonomicznych technologii medycznych;

² Siedziba szpitala oraz zaplecze administracyjne i dydaktyczne UJ CM w nowej lokalizacji (ul. Jakubowskiego 2) zostały oddane do użytkowania w 2019 r.

- rola bibliotek medycznych w zarządzaniu danymi badawczymi;
- *Pigułki skutecznego zarządzania* – kształtowanie zespołu biblioteki akademickiej.

W trakcie konferencji było miejsce i czas na ofertę sponsorską, przygotowano stanowiska informacyjne, odbyły się także wystąpienia przedstawicieli poszczególnych firm i wydawców:

- Helena Paczuska (Elsevier) w wystąpieniu *Wiedza w Waszych Rękach* przedstawiła strony tematyczne (Topics), zestawy informacji z platformy Science Direct, ale i spoza niej, z książek i artykułów, z odesłaniami do źródeł;
- Damian Piera prezentował zasoby medyczne w ofercie EBSCO, zachęcał do pobierania i korzystania z aplikacji mobilnej EBSCO;
- Marcin Ptaszny (Elibron) prezentował Hublet – nowy produkt, system do wypożyczania spersonalizowanych tabletów do nauki;
- Michael Fanning (Wolters Kluwer) w wystąpieniu *A Systematic Approach to Locating Systematic Reviews on Ovid* zwracał uwagę na źródła do przeglądów systematycznych;
- Marta Kak (Edra Urban & Partner) mówiła o podwyższaniu jakości kształcenia studentów pielęgniarstwa na podstawie platformy z filmami *Podstawowe procedury pielęgniarstwa*;
- Jakub Koperwas (Sages) przedstawiał *System Informacji Naukowej a inne systemy w uczelni – agregacja danych, procesy*;
- Marcin Kapczyński (Clarivate) omawiał synergię rozwiązań firmy, korzyści z integracji Web of Science, ProQuest i Exlibris;
- Eran Zait (JoVE) w wystąpieniu *The Power of Visual Science in Medical Research & Education* podkreślał znaczenie obrazu i wizualizacji w nauce i edukacji, co doskonale wyraża powiedzenie, że jeden obraz jest wart więcej niż tysiąc słów;
- Dominik Łuszczynski (Aleph Polska) mówił o *Wypożyczeniach międzybibliotecznych w erze cyfryzacji*.

Fot. 2. Sesja posterowa
Fot. Karol Kowalik.

Przestrzeń dla warsztatów, sesji posterowej oraz stanowisk prezentujących ofertę sponsorów przewidziano w obiekcie przy ul. Medycznej 7, w budynku, który w latach 2016–2020 przeszedł generalny remont. Aktualnie poza [Biblioteką Medyczną](#) ma w nim swoją siedzibę także [Centrum Innowacyjnej Edukacji Medycznej Collegium Medicum](#).

Przygotowanie posterów było dla ich twórców – pracowników naukowych, bibliotekarzy i sponsorów – okazją do przedstawienia działalności z zakresu szeroko rozumianej informacji naukowej. Uczestnicy konferencji mieli możliwość wybrania najlepszego ich zdaniem posteru. W konkursie wyróżniono trzy zwycięskie prace:

- Miejsce I: *Gdyby Kopernik studiował dziś medycynę w Kortowie...* autorstwa Scholastyki Baran i Katarzyny Bikowskiej z Biblioteki Uniwersyteckiej UWM. Interaktywny poster, przygotowany z wykorzystaniem kodów QR.
- Miejsce II: poster *Biblioteki w Pałacu Branickich. Od Izabeli Branickiej do Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku* przygotowany przez bibliotekarzy z Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku – Olę Rudzińską, Annę Sienicką i Wojciecha Więcko. Piękna grafika oraz ciekawe zestawienie informacji o XVII-wiecznych oraz współczesnych użytkownikach, zasobach oraz misji bibliotek.
- Miejsce III – *W stronę ekobiblioteki*. Poster Dagmary Budek i Edyty Rogowskiej z Biblioteki Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie (BPMU), prezentujący tworzoną w Bibliotece PUM „enklawę zdrowia”. Kilkadziesiąt roślin upiększających przestrzeń, uprzyjemniających czas spędzony w bibliotece i jednocześnie minimalizujących działanie szkodliwych substancji. Ekobiblioteka wykorzystuje także energię słoneczną, na dachu BPUM zainstalowano panele fotowoltaiczne.

Pozostałe prace posterowe to:

- *Projekty w bibliotece, biblioteka w projektach* – Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Lublinie;
- *Jutro będzie wczoraj* – Biblioteka Główna Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego; autorzy posteru – Anna Krzyżelewska-Kowalewska oraz Piotr Rysztowski – nawiązują do często stosowanego w kontekście bibliotek pojęcia „trzeciego miejsca”, a w związku z zaawansowaniem technologii, cyfryzacją i wirtualizacją współczesnej biblioteki naukowej wprowadzają do myślenia o bibliotekach pojęcie „nie-miejsca”;
- *Integracja bazy „WUM. Publikacje” z systemami uczelnianymi oraz zewnętrznymi* – Warszawski Uniwersytet Medyczny;
- *Polska Platforma Medyczna: kluczowe potrzeby i kierunki rozwoju* – Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu;
- *16 lat Forum Bibliotek Medycznych – od Johanneses Gutenberga do Open Journal Systems* – Warszawski Uniwersytet Medyczny;
- *Mikołaj Kopernik: lekarz, astronom, patron Uczelni oraz Nie samą pracą Bibliotekarz żyje...* – dwie prace z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu;
- *Podsumowania danych naukowych prostym językiem – w poszukiwaniu zrozumiałej formy przekazu informacji naukowej* – UJ CM Zakład Higieny i Dietetyki;
- *Proces design thinking* – Elsevier i Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie;
- *Materia Medica Opoliensis – prezentacja bazy wiedzy o fitoterapii i naturalnych surowcach leczniczych* – Uniwersytet Opolski;

- postery sponsorów m.in. dotyczące roli i zadań bibliotekarzy medycznych w procesie przygotowywania przeglądów systematycznych (Wolters Kluwer); zasobów medycznych w ofercie EBSCO; filmów JoVE dla Uniwersytetów Medycznych; sztucznej inteligencji w dostosowaniu materiałów cyfrowych do standardów dostępności WCAG (Sages); edukacji medycznej pokolenia Z (Elsevier).

Fot. 3. Impreza towarzysząca: uroczysta kolacja w Kopalni Soli (Komora Jana Haluszki)
Fot. Karol Kowalik.

Imprezą towarzyszącą konferencji było niezapomniane doświadczenie – zwiedzanie [Kopalni Soli w Wieliczce](#) oraz uroczysta kolacja zorganizowana w komorze Jana Haluszki. Miejsce to doskonale pasowało do medycznego wydarzenia ze względu na dobroczynny mikroklimat uzdrowiska. Jubileuszową konferencję i kolację uświetniła przygotowana przez dyr. A. Urygę prezentacja wspomnieniowa. Dotyczyła ona historii konferencji problemowych bibliotek medycznych, od I Konferencji, która odbyła się 5 grudnia 1981 r. w Gdańsku. Przywołała nazwiska znaczących w kręgach bibliotek medycznych postaci, zawierała liczne fotografie i informacje o wydarzeniach takich, jak pierwsza instalacja komputera w Bibliotece AM w Bydgoszczy w 1987 r., zakup baz danych MEDLINE dla wszystkich uczelni medycznych i medycznych instytutów naukowych w 1990 r. i wiele innych. Wszystko to było podstawą do wspomnień, refleksji i rozmów.

Najistotniejszą część wydarzenia stanowiły wspomniane już zajęcia warsztatowe. W trakcie dwóch dni konferencyjnych – przez łącznie pięć godzin – prowadzono równoległe zajęcia w pięciu grupach tematycznych, zgodnie ze scenariuszami opracowanymi przez moderatorów pochodzących z różnych instytucji

Warsztat I: Systemy zarządzania wiedzą w uczelniach medycznych

Moderatorzy:

- Marta Stokaluk, Beata Jakubczyk, Grzegorz Zajac (Uniwersytet Jagielloński Collegium Medicum),
- Renata Birska (Uniwersytet Medyczny w Lublinie),
- Ewa Nowak (Śląski Uniwersytet Medyczny),
- Aleksandra Kaczmarska, Krzysztof Karch (Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu, Polska Platforma Medyczna).

W ramach warsztatu przedstawiono jeden system zarządzania wiedzą – [Omega-PSIR](#) i już we wprowadzeniu rozwiano złudzenia co do bezproblemowego jego działania, podkreślono konieczną wielką pracę bibliotekarzy i wsparcie informatyka przy wdrażaniu oraz utrzymaniu systemu w uczelni. Spotkanie poświęcono bardzo praktycznym kwestiom, uwagami i stosowanymi rozwiązaniami dzielili się bibliotekarze i informatycy. Krzysztof Karch mówił o tworzeniu różnego rodzaju wykazów, o dostosowywaniu funkcjonalności Omegi do własnych potrzeb. Przedstawiciele instytucji, które nie osiągnęły jeszcze zaawansowanego etapu wdrożenia lub ich wiedza o systemach zarządzania wiedzą jest niewystarczająca, zyskali cenne porady i możliwość skorzystania z doświadczeń innych.

Przedstawiciel firmy Sages udzielał wskazówek dotyczących np. generowania raportów, tworzenia skryptów. Spotkanie było okazją do omówienia zalet i wad, trudności i korzyści wynikających z wdrażania systemów zarządzania wiedzą, prezentowania zasobów uczelni, profili naukowców itp. Dzielono się doświadczeniami z procesu ewaluacji prowadzonego z wykorzystaniem Omegi lub innych systemów. Zgodnie z założeniem organizatorów, nawiązano współpracę. Powstała grupa, której celem jest zwiększenie efektywności działań we wdrażaniu i utrzymaniu systemu, wspieranie się w codziennych zmaganiach, m.in. poprzez dzielenie się sprawdzonymi już rozwiązaniami.

Warsztat II: Polska wersja Medical Subject Headings® – nowoczesne narzędzie i platforma współpracy

Moderatorzy:

- Jolanta Cieśla, Elżbieta Bohatkiewicz (Uniwersytet Jagielloński Collegium Medicum),
- Ewa Panter (Pomorski Uniwersytet Medyczny),
- Magdalena Kotlarek-Naskręt (Uniwersytet Medyczny w Poznaniu).

Partner merytoryczny warsztatu: Sages – Monika Fiedorowicz.

Warsztaty zostały zorganizowane dla osób zajmujących się opracowaniem przedmiotowym dokumentów przy pomocy języka Medical Subject Headings® (MeSH®). Zaprezentowano stosowanie standardu w opisie treści publikacji, wykorzystanie funkcjonalności [Portalu MeSHPol](#). Zapraszano do współpracy nad polską adaptacją MeSH. W konkluzjach powarsztatowych wymieniono: potrzebę organizowania spotkań na żywo dla redaktorów i tłumaczy MeSH-a; potrzebę lobbowania w Bibliotece Narodowej za pośrednictwem KDBAUM, wdrożenia MeSHPol w Almie; stworzenia platformy do komunikacji dla klasyfikujących z użyciem MeSH-a. Poinformowano o przygotowaniu przez Sages integratora dla [Polskiej Platformy Medycznej](#) (PPM), pozwalającego na integrację z MeSHPol oraz o gotowości firmy do podjęcia wspólnych prac.

Fot. 4. Warsztat II: Polska wersja Medical Subject Headings® – nowoczesne narzędzie i platforma współpracy
Fot. Karol Kowalik.

Warsztat III: Zadania i rola bibliotekarzy medycznych w procesie przygotowania systematic reviews

Moderatorzy: Bogumiła Bruc i Anna Sikorska (Uniwersytet Medyczny w Łodzi).

Zespół wspomagający: Ireneusz Korfel i Ewa Kluz (Uniwersytet Jagielloński Collegium Medicum).

Warsztat ten poświęcono tworzeniu przeglądów systematycznych, roli bibliotekarza działającego w zespołach badawczych. Jak zapowiedziały prowadzące zajęcia, pozwolił jedynie na „dotknięcie wierzchołka góry lodowej”, jaką stanowi teoria oraz praktyka dotycząca *systematic reviews*. Zaprezentowano witrynę [Systematic Review – Przegląd Systematyczny](#), kompendium wiedzy dla specjalistów informacji naukowej, studentów, doktorantów, pracowników naukowych stworzonego przez Centrum Informacyjno-Biblioteczne Uniwersytetu Medycznego w Łodzi w ramach projektu *Przegląd systematyczny – Systematic review jako integralny komponent projektów badawczych* finansowanego ze środków Ministerstwa Edukacji i Nauki. Obok teorii, omówienia różnic między zwykłym przeglądem a systematycznym przeglądem, różnych typów przeglądów, etapów tworzenia przeglądów, prezentowano przykłady, źródła wyszukiwania i narzędzia wspomagające pracę.

Warsztat IV: Rola bibliotek medycznych w zarządzaniu danymi badawczymi

Moderatorzy:

- Szymon Kubik (Uniwersytet Jagielloński Collegium Medicum),
- Agnieszka Milewska (Gdański Uniwersytet Medyczny),
- Tomasz Nowocień (Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie),
- Jakub Rusakow (Gdański Uniwersytet Medyczny).

Zajęcia przeznaczono głównie dla pracowników bibliotek medycznych, obsługujących proces zarządzania danymi badawczymi. Powstały jako efekt doświadczeń, praktyki i potrzeby współpracy. Zaprezentowano strategię zarządzania danymi badawczymi w Gdańskim Uniwersytecie Medycznym, otwarte dane badawcze w polityce i praktyce Narodowego Centrum Nauki. Mówiono o wyzwaniach w temacie danych badawczych z perspektywy bibliotekarza. W konkluzji warsztatu m.in. poinformowano o powołaniu grupy działającej pod patronatem polskiej grupy data stewardów, uzyskaniu deklaracji możliwości indeksacji PPM w Data Monitorze i deklaracji pomocy dotyczącej certyfikacji PPM. Zgodnie z założeniami organizatorów doszło do utworzenia grupy osób zajmującej się danymi badawczymi na polskich uczelniach medycznych, która dzięki współpracy, spotkaniom online, będzie wspólnie rozwijać się i wspierać w obszarze danych badawczych.

Fot. 5. Warsztat IV: Rola bibliotek medycznych w zarządzaniu danymi badawczymi
Fot. Karol Kowalik.

Warsztat V: Pigułki skutecznego zarządzania – kształtowanie zespołu biblioteki akademickiej

Moderatorzy:

- Paulina Milewska (Elsevier),
- Katarzyna Bikowska (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie).

Zespół wspomagający:

- Justyna Seifert (Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach),
- Teresa Krzyżaniak (Collegium Medicum UMK w Bydgoszczy),
- Małgorzata Matera, Beata Bator (Uniwersytet Jagielloński Collegium Medicum).

Zajęcia warsztatowe z zarządzania zasobami ludzkimi przeprowadzono metodą design thinking, a przeznaczono je dla kadry kierowniczej. W zespołach roboczych podjęto kreatywne działania związane z kształtowaniem zespołów w bibliotekach akademickich. Szukano nowatorskich rozwiązań

w kwestiach takich, jak podnoszenie kwalifikacji kadry bibliotecznej, motywowanie pracowników, budowanie współpracy i innych. Efekty pracy uczestnicy mogli poznać i zobaczyć w przygotowanych prezentacjach powarsztatowych, dostępnych także w materiałach konferencyjnych online.

Fot. 6. Warsztat V: Pigułki skutecznego zarządzania – kształtowanie zespołu biblioteki akademickiej
Fot. Karol Kowalik.

Po ostatnich konferencyjnych wystąpieniach, po prezentacji konkluzji warsztatowych pożegnano uczestników, ale aż trudno powiedzieć, że zakończono spotkanie. Wydarzenie to zorganizowano „na gruncie praktyki” i w praktyce, w bibliotekarskiej codzienności ono trwa nadal. Dzięki nawiązanym relacjom i możliwościom komunikacji, głównie zdalnej, kontynuowana jest współpraca np. w zakresie systemu zarządzania wiedzą Omega-PSIR oraz danych badawczych. Moderatorzy, uczestnicy warsztatów oraz inni zainteresowani stworzyli grupy tematyczne, wzajemnie wspierających się, dzielących się wiedzą i doświadczeniami, szukających rozwiązań bibliotekarzy.

Możliwość uczestnictwa w tegorocznej jubileuszowej konferencji dała mi, osobie od lat związanej z uczelnią techniczną, szansę spojrzenia na pracę bibliotekarza z nowej perspektywy. Wydarzenie pozwoliło lepiej poznać specyfikę bibliotek medycznych, a także odnaleźć wspólne obszary zawodowych zainteresowań. Miałam przyjemność odświeżenia i nawiązania cennych kontaktów zawodowych, co jest bez wątpienia jednym z najważniejszych aspektów konferencji.